

TÜRK FELSEFE DERNEĞİ YAYINI

Felsefe Dünyası

Necmettin TOZLU

Problemlerimizin Kaynakları Bakımından
Geçen Asrın Düşünce Boyutunda Kısa Bir Tahlil

Doç. İbrahim EMİROĞLU

Mevlânâ'ya Göre Yanlıslara Düşmemek İçin Nefsi Eğitme

A. Kadir ÇÜÇEN

Martin Heidegger'de İnsan Problemi

Zekiye Kutlusoy

Bir Doğruluk Fonksiyonu Mantıksal Değişmezi Olarak
Bağdaşmaz-Seçeneklilik Eklemi

Osman KAFADAR

1933 Üniversite Reformu'nun Felsefe Eğitimine Etkileri

Mehmet Sait REÇBER

'Tanrı' Terimi Üzerine

Levent BAYRAKTAR

Albert Camus ve Yunus Emre'de Absurd Kavramı

Hakan GÜNDOĞDU

"Vayh"ın İmkânı Üzerine Felsefi Bir Çözümleme

MEVLÂNÂ'YA GÖRE YANLIŞLARA DÜŞMEMEK İÇİN NEFSİ EĞİTME

Doç. Dr. İbrahim EMİROĞLU(*)

Konuya, önce .yanlışlara düşmemek için nefisle mücâdele etme ve onu eğitime gereğini anlatarak başlamak istiyoruz.

İnsanın yanlışla düşmemesi için, nefisini kötü niyet, garaz, ihtiraslar gibi kötü duygulardan arındırması gerekir. Mevlânâ'ya göre, insanın hata ve günahtan korunması için "ayırt etme hassasını her türlü garazdan temizlemesi ve (bunu yapmaya çalışırken de) dinden yardım araması lâzımdır"⁽¹⁾

Bir insan nefisini eğitmedikçe bakışı /görüşü düzgün olmaz; görüşü düzgün olmanınca da tespiti ve değerlendirmesi, kısacası sözleri doğru olmaz. "Bir kimsenin eğer içindeki nazarı (görüşü) eğriyse hiç şüphe yok ki onun cevabı da eğri olur. Çünkü doğru cevap vermek için kendine hakim olamaz. Meselâ bir insan kekeme olunca, ne kadar doğru konuşmak istese yine konuşamaz. Kuyumcunun altını mihenk taşına vurması altına yöneltilen bir sorudur ve altın da 'Ben buyum, halisim, yahut katışığım!' diye cevap verir"⁽²⁾

Yanlışlara düşmemek için nefsi eğitmek gerektiği ortadadır; nefsi eğitmenin en önemli yolu da onunla mücâdele etmektir. Bu hususta Mevlânâ, şu çağrıda bulunur:

Bir yürüyüş edelim de kırıp dökelim:

Şu kara yüzlü, şu kötü huylu nefsi, yok edelim gitsin!⁽³⁾

Fakat bu mücâdele kolay değildir. Zira "put kırmak kolaydır, fakat nefsi (eğitmeyi) kolay görmek cahilliktir."⁽⁴⁾ Bunun için Mevlânâ, ileride geleceği gibi, sağlam bir irade öngörür.

Nefsin hevâ ve heveslerini kır, onlardan vazgeç. Vazgeç ama önceden de kendinle

(*) D.E.Ü.İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

(1) Mevlânâ Celâleddin Rûmî, *Fîhi mâ Fih*. Çeviren: Meliha Ülker Anbarcioğlu, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.1990. s. 14.

(2) *Fih*, S. 231.

(3) Mevlânâ, *Macâlis-i Sab'a* (Yedi Meclis), Çeviren: ve Hazırlayan: Abdülbâki Gölpinarlı, Konya 1965, s. 54.

(4) Mevlânâ, *Mesnevi*. Çev.Veled İzbudak (M.E.B. Yayınları). İstanbul. 1991. C1 s. 62.B.778

bir şart koş da ahdinden dönmemeye uğraş, yoksa hastalık kalakalır sende; iyileşme imkânın da yok olur gider.⁽⁵⁾

“Vücutumuzda binlerce kurt, binlerce domuz.... Temiz, pis, güzel, çirkin binlerce sıfat var”⁽⁶⁾ diyen Mevlânâ, insanda hangi huy galipse o huyun sûretine göre haşredileceği⁽⁷⁾ni belirtip, sözlerine devamla, insanın eğitilebilen bir varlık olduğunu şöyle dile getirmektedir.

İnsanda bir an olur kurtluk zuhur eder, bir an olur ay gibi Yusuf yüzlü bir güzel haline gelir.

İyiliklerle kinler gizli bir yolda gönüllerden gönüllere gidip durmaktadır.

Hatta insandan, öküz ve eşek bile bilgi sahibi olur, akıllanır, hüner elde eder.

Serkeş at, rahvan bir hale gelir, alışır. Ayı oynar, keçi de selâm verir.

Köpeğe insanın huyu geçer, nihayet çoban olur, av avlar yahut sürüyü korur.

Ashab-ı Kehf'in köpeğine onlardan öyle bir huy sirayet etti ki sonunda Tanrı'yı aramaya koyuldu.⁽⁸⁾

Nefse uymanın tehlikelerini ve mücadele ederek onu eğitmenin imkân ve gerekliliğini, Mevlânâ'ya göre, kısaca belirttikten sonra şimdi de **nefsi eğitmenin yollarına** geçebiliriz. Biz, bu konuyla ilgili bulduğumuz malzemeyi, tasnif ederek, aşağıda küçük başlıklar halinde sunmayı uygun bulduk. Görüleceği gibi, bu yolların çoğu “iradeyi sağlamlaştırma” da birleşmektedir.

1- Nefse uymama: Nefsi eğitmek için onun arzu ve isteklerine uymamak gerekir. Bu, nefsi eğitmenin ve onun kötülüğünden korunmanın en kestirme yoludur. Nefsi, (insanı kötülöklere karşı ayartan ve teşvik eden) şeytana benzeten Mevlânâ, yanlış yapmak, günaha girmek için nefse uymama üzerinde önemle durur. Ona göre, nefse uymama, heveslerden vazgeçme, her zoru açar.⁽⁹⁾

Nefse uymama, şehvet ve lezzetlere karşı direnmeyi gerektirir. Mevlânâ, nefsi eğitmede sağlam bir yol olan bu konuda şu tavsiyelerde bulunur:

Ey karnına haris olan, böylece yücel. Bunun yolu, ancak yiyeceğini değiştirmendir.

Ey kalp hastası, ilaca sarıl. Bütün tedbir, mizacı değiştirmeden ibarettir.⁽¹⁰⁾

Nasihatımı dinle: **Ten**, kuvvetli bir bağıdır. Yeni istiyorsan eskiden soyun!

Dudağını yum, altın dolu avucunu aç. Ten nekesliğini bırak **cömertliği** ele al.

(5) Mevlânâ, *Divân-ı Kebir*, Çeviren ve Hazırlayan: Abdülbâki Gölpınarlı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992, C.VII.s.626 B.8338.

(6) *Mesnevî*, C.II, s. 108, B.1417.

(7) *Mesnevî*, C. II, s. 108, B.1419.

(8) *Mesnevî*, C. II. S.108-109. B. 1420-1435.

(9) *Divân*, C.VII.s.626, B. 8336.

(10) *Mesnevî*, C. V. S. 27. B. 293-294.

Cömertlik, şehvetleri, lezzetleri terk etmedir. Şehvet yüzünden düşen kalkmamıştır.

Bu heva ve hevesi bırakma, sapasağlam bir iptir. Bu dal, canı göğe çeker...(11)

Hasetçi kişilerden çok çeken Mevlânâ (zira onlar bu kötü duygunun baskısıyla sevgili dostu Şemsi ondan kaçtırmışlar en sonunda da öldürmüşlerdi) eserlerinde, nefsi eğitmede, iradeyi sağlamlaştırmada haset duygusunu yenmenin önemli rol oynadığını işler.(12)

Yusuflar, kardeşlerinin hilesi yüzünden kuyuya düşmüşlerdir. Çünkü o kardeşler, hasetlerinden Yusuf'u kurtlara verip dururlar.

Hasretten Mısır Yusufunun başına neler geldi? Bu haset, pusuya yatmış büyük bir kurttur.

Hülâsa halîm Yakup, Yusuf'a bir şey yapmasın diye bu kurttan daima korkar...(13)

2. Çocukluktan kurtulma: Bu tabirle Mevlânâ, bir oyun ve eğlence (*laib ve lehv*)(14)den ibaret olan dünyadan kurtulmayı kasteder. Oy nefsin yersiz isteklerine karşı mücadele vererek onun kötülüğünden korunmak için çocukluktan kurtulmayı önerir. Çocukluktan kurtulup baliğ olmak, aşırı istek ve arzuların sınırlı Allah'a yönelmekle mümkündür. O, devamla şöyle der:

Tanrı, "Dünya kuru bir istek, faydasız bir oyuncaktan ibarettir, siz de çocuklarsınız" dedi. Tanrı doğru buyurur.

Oyuncağı terk etmedikçe çocuksun. Ruh arınmadıkça nasıl temiz olabilirsiniz?(15)

3. Zecrî tedbirler alma: Nefsi eğitmede zecrî (sert, zorlayıcı) tedbirler almak ve ona her istediğini yaptırmamak önemli bir yoldur. Bu konuda Mevlânâ şöyle demektedir:

Nefis, tıpkı sofistaiyye gibi kararsızdır, şüphecidir, hile ve aldatmadan yanadır.

Bunun için de o, hakîkati iknâ yoluyla değil de şiddet yoluyla (kötülikle) anlar.(16)

4. Nefsi öldürme: Nefsi eğitmenin önemli bir yolu, onun arzu ve isteklerini dizginlemek veya kontrol altında tutmak, tasavvuftaki deyimleriyle, bu arzu ve istekleri öldürmektir. Bu, nefsi eğitmede en radikal tedbir olarak görünmektedir. Buradaki öldürmeyi, geniş anlamıyla, "eğitme" olarak da alabiliriz. Mevlânâ, konuyla ilgili olarak şu örneği vermektedir.

Birisi, kızgınlıkla anasını hançerleyerek, döverek öldürdü.

(11) Mesnevî, C. II. S.97. B. 1270-1278

(12) Haset konusunda bkz. Mesnevî, C. I, s. 34-35. B. 429-439: s. 98 ,B. 1221; C.II, s.86; B.1126-1130; C.IV, s.216, B.2676-2682; C.V.s.99-101,B.1200-1219; Mektuplar, s.200 Mektup:CXXXIII: Dîvân,C.1.s.272-273, B.2550-2555; C.II,s.309. B.2539-2542; C.VI, s.305, B.3106-3114; C. VII, s.16,B205-206.

(13) Mesnevî, C. II, s.107-108, B.1406-1410.

(14) Bu tabirler Kur'an-ı Kerim'den alınmadır. Bkz. Hadid, 57/20; Muhammed,47/36;Ankebût, 29/64.

(15) Mesnevî, C. I, s. 274, B.3430-3431.

(16) Mesnevî, C.II.s.268.B.3499-3500

Biri, ona “Huyunun kötülüğü yüzünden ana hakkını gözetmedin.

Çirkin herif, ananı neden öldürdün! Niye söylemiyorsun, o sana ne yaptı ki?” dedi.

Adam, “Çok ayıp bir iş işledi, ben de onu öldürdüm. Ayıbını toprak örtün” diye cevap verdi.

Kınayan “Be adam, ananı öldüreceğine o kişiyi öldürseydin” deyince dedi ki: “Her gün başka birisini mi öldüreyim?”

Onu öldürdüm, halkın kanına girmekten kurtuldum; halkın boğazını keseceğime onun boğazladım, bu daha iyi!”

O kötü huylu ana, fesadı her tarafta zâhir olan **nefsindir**

Her ana onun için bir azize kastedip duruyorsun; kendine gel, onu öldür!.(17)

Bu arada akla şu soru gelmektedir. Nefis neden öldürülmelidir? Bunun cevabını şu beyitlerde görmekteyiz:

Onun yüzünden bu güzel dünya sana dar geliyor. Onun yüzünden Tanrı ile de sa-
vaşıyorsun, halkla da.

Nefsini öldürürsen özür serdetmeden kurtulursun, ülkede hiçbir düşmanın ol-
maz.(18)

5.İradeyi sağlamlaştırma

İnsanın, yanlışlara karşı koymasında nefsin kötü arzularını frenlemesinde sağlam iradeye sahip olup, onu doğrudan/iyiden yana kullanması ve bu noktada kararlılık gös-
termesi oldukça önemlidir. Mevlânâ, insanın uyanık gönlünü bir muma benzetir ve bin-
lerce âfeti taşıyan havaya (şiddetli rüzgar ve tehlikelere) karşı onu eteğinin altında (sağ-
lam bir irade ile) iyi korumasını ister.(19)

Nefsi, kişiyi yanlışlara çeker ve bazen o, doğru ile yanlış arasında kararsız da ka-
labilir. Bu gibi durumlarda insanın, kendisini yoldan çıkaran tabiatını dinlemeyip(20) iyi-
den, doğrudan, haktan yana tercihlerde bulunması gerekir.

Ümitsizlik diyarına gitme, ümitler var. Karanlığa, güneşler var,

Gönül seni, gönül ehlinin diyarına; ten, seni su ve çamur hapsine çeker,(21)

Kişinin, doğru olanı kabul etmeye, iyiyi almaya kendisini zorlaması, yanlışlara
karşı olu büyük ölçüde koruyacaktır. Kendisini bu şekilde yönlendirmeyen, iradesini bu
şekilde kullanmayan ise, şu örnekte görüldüğü gibi, yanlışlar içerisinde kalmaya mah-
kum olacaktır. “... İçerden bir kabul ve tasdik eden olmadıkça, bin söz söyleyen de fay-
dası olmaz. Meselâ bir ağacın kökünden içten gelme bir nemlilik , canlılık olmasa, sen

(17) Mesnevî, C. II s.59-60, B.776-783.

(18) Mesnevî, C. II. s.60.B. 784-785.

(19) Divân, C.V.s. 408.B.5425.

(20) Mesnevî, C. IV, s.113, B. 1402.

(21) Mesnevî, C.I. s.57, B. 724-725.

ona bin selin suyunu döksen, diyor. Mevlânâ, yine faydasızdır...Bütün âlemi nur kaplamış olsa, gözde bir nur olmadıkça (görme isteği yoksa), hiçbir zaman o nuru göremez..."(22)

6. Sabırlı olma

Nefsin ayartıcılığına kanmamak için onu eğitirken sabırlı olma oldukça önemlidir. Mevlânâ, "... Bu yolda sabır lâzım, çekilecek mihnetlere tahammül gerek"(23) demektedir. Zira sabır devâdır, genişliğin anahtarıdır ve kişiyi maksadına çabuk ulaştıran bir erdemdir.(24)

Her zahmette, her meşakkatte kızar, kinlenirsen cilâlanmadan nasıl ayna olacaksın?(25) beytiyle Mevlânâ, doğruya, iyiye ve güzele yönelip onda karar kılmak ve olgunlaşmak için sabır göstermek gerektiğini vurgulamaktadır.

"Feraset sahiplerinin iştahları sabradır, onlar sabretmek isterler"(26) sözüyle Mevlânâ, nefsin aceleci ve geçici taleplerine aldırmandan, ileriye görmeye çalışanların sabırlı olduklarını ve kısa vadede olmasa bile uzun vadede onların kazançlı çıkacaklarını belirtmektedir.

Nefsin isteklerine uymayarak anlayışlı, hoşgörülü ve yumuşak başlı olmak (ki bunların temelinde sabır yatmaktadır), insanı anlayışsız, katı ve dik başlı olmaktan daha çok başarıya ulaştırır.

Hilim kılıcı, demir kılıçtan daha keskin, hatta yüzlerce ordudan daha galip, daha üstündür.(27)

Maksada sabırla erişilir, aceleyle değil. Sabret, doğrusunu Tanrı daha iyi bilir.(28)

Nefsin baskısından kurtularak "Sabreden göklerin üstüne yükselir"(29) sözüyle Mevlânâ, sabredenın kazançlı çıkacağını ve yüceliklere ulaşacağını, bunun aksine, nefsin uyanın işe aşağıların aşağısına düşeceğini anlatmak ister.

7. Benlikten kurtulma

Nefsi eğitmede bir önemli tedbir de kişinin hep kendisini ön plânda tutma sevdasından, gururunu öne çıkarma gayretinden uzak durmasıdır. Mevlânâ, insanın kendisine olduğundan fazla güvenerek Allah'ı devre dışı tutmasını;(30) bilginlerin, kendilerini göstermek gâyesiyle, gereksiz ayrıntılara dalmalarını, kendilerini tanıma hususunda gayret göstermemelerini ve benlik sevdasına kapılmalarını(31) yanlış görür. O, insanların kendi

(24) Bkz. Mesnevî, C.VI, s. 391,B.4913; C. I.s.150-151,B.1841,1846-1854.

(25) Mesnevî, C.I.s.290, B.2980.

(26) Mesnevî, C.I.s.128. B. 1601.

(27) Mesnevî, C.I. s. 318.B.3989.

(28) Mesnevî, C.I.s.319.B.4003.

(29) Mesnevî, C.I.s.128.B.1602;C.VI,s.391.B.4913.

(30) Fih, s.9.

(31) Fih, s. 28-29.

parmaklarını yalamalarını, çıbanlarını, kellerini yani yanlışlarını ve ayıplarını normal görüp başkalarınınkini ise oldukça anormal görmelerini⁽³²⁾ hiç hoş karşılamaz.

Mevlânâ, bir rubâisinde, benlikten kurtulmayı ve uygun olanı yapmayı tavsiye etmektedir. “Benlikten geçersen yüzlerce rahmet görürsün,y kendine gelince de binlerce zahmet çekersin. Hep Firavun gibi sakalını tarayıp durma. Bir şey taramak istiyorsan bıyığına yaraşacak bir tarak bulmaya bak.”⁽³³⁾

“Kendini hiçe saymazsan hiçlikten kurtulamazsın”⁽³⁴⁾ diyen Mevlânâ, kişinin nefesine uyararak benlik sevdasına kapılmamasının önemini ve bunun getireceği faydaları şöyle dile getirir:

Kim benliğinden kurtulursa bütün benlikler onun olur. Kendisine dost olmadığı için herkese dost kesilir.

Nakışsız bir ayna haline gelir, değer kazanır. Çünkü bütün nakışları aksettirir.⁽³⁵⁾

8. Özeleştiride bulunma

Nefsi eğiterek yanlışlara karşı korunmada belki de en önemli husus, kişinin kendisine eğilmesi, eksiklerini görmeye çalışması; aşırılığa, haksızlığa düşüp düşmediği konusunda nefisini sorgulamasıdır. Böyle davranmak yanlış şeyleri terk edip doğru, iyi ve güzel şeyleri edinmede kişiyi kazançlı çıkaracaktır. İnsanın önce kendini kendisine açması ve kendisini dinlemesi gerekmektedir.

Sırrını kötülerden gizlemen şaşılacak bir şey değil; şaşılacak şey kendinden de saklayan, kendinden de gizlemendir.⁽³⁶⁾

İnsanın başkalarının yanlışına – günahına bakıp üzülmeden önce kendi haline bakıp üzülmesi gerekmektedir.

Ey başkalarına ağlayan göz, gel, bir müddetçik otur da kendine ağla.⁽³⁷⁾

Afsunlarla gönüller alalım deriz ama çukura düştüğümüzü görmeyiz.

Be hey kaltaban, çukura düşmüşsün, kuyudasın sen. Başkalarını bırak, kendine bak!⁽³⁸⁾

Kişinin, önce kendi ayıbını veya kusurunu görerek nefisini terbiye etmesi gerekmektedir:

-Arkadaşın, senin hakkında, “hırsızdır, doğru adam değildir, münasebetsiz hareketlerde bulunur, ahlâksızdır, lânettir, şöyledir, böyledir demektedir.

(32) Fih.,s.37.

(33) Mevlânâ Rubâiler, Çev. Nuri Gençosman, M.E.B. Yay., İstanbul. 1974, C. II, s. 306. R. 1477.

(34) Dîvân, C.V. s. 98 B. 1118

(35) Mesnevî, C.V. s. 218, B.2665-2666.

(36) Mesnevî, C.II. s. 114.B.1500.

(37) Mesnevî, C. II, s.37.B.479.

(38) Mesnevî, C. III.s. 181.B.2234-2235.

-O daima doğru söyler. Onun gibi doğru sözlü adam görmedim.

Doğru söyleme, yaratılışında vardır. Ne dese, aslı yok diyemem; kusuru üstüme alırım doğrusu..

Padişahım, olabilir ki o bende bazı ayıplar görmüştür de ben onları kendimde görememişimdir.

Herkes, önce **kendi kusurunu** görseydi halini ıslah etmekten gaflet eder miydi?

Halk kendisinden gafilidir babam, gafil. Onun için birbirlerinin kusurunu görürler.

Ben kendi yüzümü göremem de senin yüzünü görürüm; sen de benim yüzümü görürsün.

Kendi yüzümü görmeye muktedir olanın nuru, halkın nurundan artıktır.

O ölse bile nuru bakidir. Çünkü görüşü, Tanrı görüşüdür.⁽³⁹⁾

Bu beyitlerde de görüldüğü gibi Mevlânâ, halkın ayıbını inceden incede görüp, bir bir eleştirip de kendi ayıbını zerre kadar görmeyeni ve kendisini eleştirmeyeni şiddetle kınar.⁽⁴⁰⁾

Nefsi, ten evinde nazlı nazlı beslenmede; kendi başkalarına kin güdüp elini ısır-makta!⁽⁴¹⁾

A hayrı, şerri bilmeyen, sen kendini sına, başkasını değil!

Kendini sinadin mı başkalarını sinamadan vazgeçersin.⁽⁴²⁾

A gönül, aynada kendini eğri-büğrü gördün mü, mutlaka bu eğrilik sendedir, ayna-da değil; önce kendini doğrult.⁽⁴³⁾

Yukarıda da değinildiği gibi, önce kişinin kendisine eğilmesi, kendi nefsini eleştirip, hata ve kusurlarından ayıklanması gerekir. Kişi kendisini doğrutunca bir çok şeyler düzelecektir.

Süleyman, başındaki tacı eliyle düzelttikçe taç eğrilmekteydi yığidim!

Tam sekiz kere doğrulttu, sekiz kere eğildi... Dedi ki: Ey taç, bu ne bu? Eğrilme artık!

Taç dedi ki: Beni yüz kere doğrultsan, yine eğrilirim. Çünkü inanılır kişi, sen eğrilmedesin!⁽⁴⁴⁾

9. Manevî güç kazanma

Nefsi eğitmek, onun şerrinden emin olmak, gerçekleri görmek ve Tanrı sırlarına ermek için Mevlânâ'nın felsefesine göre, mânâ kapısına da başvurmak gerekmektedir:

(39) Mesnevî, C.II. s. 67. B.876-885.

(40) Mesnevî, C.III.s.213.B.2629-2630;C.IV.s.156;B.1918-1921.

(41) Mesnevî, C.II. s.59.B.775.

(42) Mesnevî, C.IV.s.30.B.367-368.

(43) Divân. C.V. s.429.B. 5822.

(44) Mesnevî, C.IV.s.155.B.1903-1905.

Tanrı ve Tanrı erlerinin inâyetleri olmazsa... Melek bile olsa defteri kapkaradır.⁽⁴⁵⁾
Mevlânâ, mânevi gücün ve ilâhi inâyetin bu konuda oynadığı rolü şöyle açıklar:
Firavun'un akli, padişahların aklından üstündü ama Tanrı hükmü onu akılsız ve kör etmiştir!

Bir adamın can gözünü, can kulağını Tanrı kapattı mı o adam Eflâtun olsa hayvanlaşır!⁽⁴⁶⁾

Kim Tanrı'dan Tevfika mazhar olursa o âleme yol bulmuş, dünya işinden çıkmıştır.⁽⁴⁷⁾

Sen istersen onu gönül vahyi farzet; gönül zaten onun nazargâhıdır. Gönül ona agâh olunca nasıl hata eder?

Ey mü'min, sen, Tanrı nuru ile bakar, görürsün; hatadan, yanılmadan eminsin.⁽⁴⁸⁾

Nefse hakim olma konusunda manevi güç kazanmak için Allah'a yönelme ve O'ndan yardım dilemek gerekmektedir. Allah'a yönelen kişi O'nun koruması altına girer, kuvvet bulur, emniyette kalır: ona güç şeyler kolay gelir. Mevlânâ, şu mektup ifadesinde gördüğümüz gibi işin sonunda Allah'a yönelmeyi, O'na güvenmeyi ve O'ndan yardım dilemeyi talep eder. "Allah, ona da, bize de, isteklerimiz neyle gerçekleşecekse, işlerimiz neyle düzene girecekse, onu ilham etsin!"⁽⁴⁹⁾

Kim Tanrı'dan tevfiika mazhar olursa o âleme yol bulmuş, dünya işinden çıkmıştır.⁽⁵⁰⁾

Manevî gücü elde etmek için mânâ kapısını dövmenin gerektiği'ni⁽⁵¹⁾ belirten Mevlânâ, nefsin aldatıcılığınan kurtulmak için, Allah'a şu yalvarışta bulunur:

Ey bize güç şeyleri kolaylaştıran Tanrı! Bize abes ve boş şeylerden kurtar.

Bize rızık diye gösterdin, halbuki tuzakmış. Bize her şeyi, Olduğu gibi göster.⁽⁵²⁾

Sonuç: Mevlânâ'nın, Nefsi eğitime üzerinde önemle durması, ağırlıkla , onun sūfi karakterli bir düşünür oluşuna bağlanabilir.

İnsan bir çok yanlışlarla yüz yüzedir. Genelde o, nerelerde ve neden dolayı ve ne tip yanlışlar yaptığını kaba taslak kestirir. Fakat asıl önemli olan bu yanlışlarını terk etmesidir. Bunları terk etmede nefis hakimiyeti tesis etmek oldukça önemlidir. Bunu başarmak için de yapılacak ilk iş, nefsi tanımaya çalışarak onu eğitmektir.

(45) Mesnevî, C.I.s.150. B. 1878-1879: s.170. B. 2122.

(46) Mesnevî, C.IV. s. 156. B. 1922-1923.

(47) Mesnevî, C.I. s.170. b. 2121.

(48) Mesnevî, C.IV. s.151. B. 1854-1855.

(49) Mevlânâ, Mektuplar, Çeviren ve Hazırlayan; Abdulbâki Gölpinarlı, İstanbul, 1963. S. 10.Mektup:III

(50) Mesnevî, C.I. s. 170. B. 2121.

(51) Mesnevî, C.I. s. 230. B. 2870.

(52) Mesnevî, C.II. s. 36. B. 466-467.

Nefsi eğitmenin en kestirme yolu, şehvet ve lezzetlere karşı direnerek nefsin zebunu olmamadır. Onu eğitmek için, çok sevdiği oyun ve eğlence (dünya)ye fazla dalmamak gerekmektedir. Nefsin şerri karşısında alınacak olan en radikal tedbir, onu öldürmek olacaktır. Mevlânâ'ya göre, aşağılık nefis, insanı Tanrı, tabiat ve halk ile savaşmaya ittiğinden dolayı öldürülmeyi hak etmiştir.

Nefsi eğitimde başarılı olmak için iradeyi sağlamlaştırma en etkili ve kapsamlı bir işittir. Hatta sabırlı olma, nefsi öldürme, çocukluktan kurtulma, özeleştiride bulunma, benlikten sıyrılma, temelde, iradeyi sağlamlaştırmanın tabii sonuçları olarak görülebilir.